

*PIOTR BÓRAWSKI
ANETA BEŁDYCKA-BÓRAWSKA
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie*

WPLYW MAJĄTKU TRWAŁEGO NA WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW ROLNYCH NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

1. Wstęp

Gospodarka rynkowa wymusza na podmiotach gospodarczych dążenie do uzyskania coraz lepszych wyników, m.in. poprzez racjonalne wykorzystanie środków produkcji. Podstawową część majątku stanowią na ogół środki trwałe. Wyposażenie gospodarstw w te środki jest bardzo ważne, wpływa bowiem na wielkość i opłacalność produkcji. Z jednej strony środki te chronią produkcję, z drugiej zaś zwiększają wydajność pracy ludzkiej. Struktura rodzajowa środków trwałych w gospodarstwach rolniczych jest zależna m.in. od kierunku produkcji. Środki trwałe w dużym stopniu decydują o produktywności przedsiębiorstwa i jego wynikach finansowych. Właściwa struktura środków trwałych wpływa korzystnie na stabilność procesów wytwórczych oraz zwiększenie przychodów pieniężnych. Zdaniem Tkaczuk [2000], od wielkości majątku, jego struktury, źródeł finansowania, harmonizacji poszczególnych składników zależy kondycja finansowa gospodarstwa rolnego.

2. Cel badań i założenia metodyczne

Celem badań prowadzonych w 2001 roku było ukazanie wpływu poszczególnych składników majątku trwałego na wyniki ekonomiczne gospodarstw rolnych. W pracy badano także zależności pomiędzy powierzchnią gospodarstwa oraz wynikami ekonomicznymi.

Badaną populację stanowiły gospodarstwa województwa podlaskiego, które:

- posiadały przynajmniej jeden ciągnika oraz zestaw podstawowych maszyn do produkcji rolnej,

- osiągnęły wyniki produkcyjnych oraz dochody zapewniające utrzymanie całej rodziny,
- wyraziły chęć współpracy.

Województwo podlaskie posiada 16 powiatów. Z każdego powiatu wybrano celowo 10 gospodarstw, co dało liczbę 160 gospodarstw rolnych. Po analizie odrzucono 60 ankiet ze względu na niepełne dane dotyczące wyposażenia i prowadzonej działalności. Udało się więc zebrać i przeanalizować 100 ankiet dotyczących wyposażenia i działalności gospodarstw w woj. podlaskim. Właściciele gospodarstw rolnych posiadali wiedzę z zakresu: nakładów materiałowych, powierzchni gospodarstwa rolnego, zasiewów, struktury gruntów ornych oraz przychodów. Zebrane dane umożliwiły wyliczenie poszczególnych kategorii dochodów i wielkości produkcji.

Badane gospodarstwa podzielono według powierzchni UR na 4 grupy:

- 20 gospodarstw o powierzchni do 15 ha UR,
- 53 gospodarstwa o powierzchni 15,1-30 ha UR,
- 20 gospodarstw o powierzchni 30,1-45 ha UR,
- 7 gospodarstw o powierzchni powyżej 45 ha UR.

W badaniach posłużono się metodą statystyki opisowej, tabelarycznej i statystyki matematycznej. Wykorzystano też elementy analizy poziomej (porównanie między grupami gospodarstw).

Przy pomocy programu komputerowego Statistica PL dokonano analizy statystycznej dla cech mierzalnych. Posłużono się równaniem regresji wielorakiej, w którym zmiennymi opisywanymi (zależnymi) były:

- produkcja końcowa (y_1),
- produkcja towarowa (y_2),
- produkcja czysta (y_3),
- dochód rolniczy (y_4),
- dochód osobisty (y_5),

natomiast zmiennymi opisującymi (niezależnymi) były:

- ziemia (x_1),
- budynki mieszkalne (x_2),
- budynki gospodarcze (x_3),
- ciągniki i maszyny (x_4),
- stado podstawowe (x_5) oraz
- środki trwałe (x_6).

Na podstawie równania regresji obliczono siłę zależności (współczynnik regresji wielorakiej) między zmiennymi opisywanymi (zależnymi) a zmiennymi opisującymi (niezależnymi). Wyniki analiz zebrano w tabeli zawierającej współczynniki korelacji liniowej między badanymi cechami oraz równanie regresji

wielorakiej z uwzględnieniem grup obszarowych gospodarstw. Równanie regresji oceniono testem F, natomiast do oceny współczynnika korelacji użyto testu t-Studenta. Oceny istotności dokonano na poziomie 0,05.

3. Wyniki badań

Analiza struktury środków trwałych polega na ustaleniu udziału podstawowych grup majątku trwałego. Przyrost majątku zależny od rolnika (inwestycje) pozwala zwiększyć potencjał produkcyjny gospodarstwa, ale potencjał ten powinien być intensywnie wykorzystywany. Z ubytkiem majątku trwałego mamy do czynienia, gdy gospodarstwo dokonuje racjonalizacji wielkości i struktury majątku (pozbywa się na przykład zbędnych składników tego majątku), albo gdy gospodarstwo przeżywa trudności finansowe (brak dynamicznej płynności finansowej oraz brak zdolności i wiarygodności kredytowej). Pierwszy przypadek jest zjawiskiem pozytywnym, nie obniża bowiem możliwości produkcyjnych a wpływa korzystnie na dochody gospodarstwa (np. przez obniżkę niektórych kosztów, np. utrzymania maszyn). W drugim przypadku należy sprawdzić co spowodowało powstałe trudności. Analiza struktury aktywów dotyczyć powinna głównie relacji majątku trwałego do majątku obrotowego. Jest to relacja bardzo istotna, gdyż tylko majątek obrotowy przyczynia się bezpośrednio do generowania zysku. Środki obrotowe zużywane są w całości w procesie produkcji, a uzyskiwana wartość produkcji powinna całkowicie zrównoważyć ich wartość. Natomiast środki trwałe przenoszą tylko część swojej wartości na wartość produkcji, a odtworzenie ich jest możliwe tylko w dłuższym okresie czasu. A zatem im wyższa jest w gospodarstwie wartość środków trwałych w stosunku do środków obrotowych tym więcej cykli produkcyjnych należy zrealizować by odtworzyć majątek [Mańko 1995].

Analiza struktury majątku trwałego w objętych badaniami gospodarstwach wskazuje, że środki trwałe stanowiły 83% majątku. Równocześnie wartości majątku obrotowego w strukturze majątku stanowiła 17%. Jest to zjawisko niekorzystne zmniejsza się bowiem, potencjał produkcyjny gospodarstwa. Taka sytuacja oznacza trudności w rozszerzeniu produkcji. Wynika to również ze wzrostu cen środków do produkcji i dążenia rolników do oszczędności.

Struktura środków trwałych zdominowana była przez trzy podstawowe składniki: budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, ziemię. Gospodarstwa rolne obszarowo największe posiadały ziemię słabsze (niższe wskaźniki bonitacji oraz cena) od gospodarstw obszarowo mniejszych. Podobna zależność wystąpiła w przypadku budynków gospodarczych, których wartość w grupie gospodarstw obszarowo największych była niższa niż w przypadku gospodarstw obszarowo mniejszych. Dwa składniki majątku trwałego: ciągniki i maszyny oraz stado podstawowe wzrastały ze wzrostem powierzchni gospodarstw rolnych (tabela 1).

Dla zbadania podstawowych relacji w aktywach ustala się wskaźnik ogólnego stopnia płynności stanowiący relacje majątku obrotowego do majątku trwałego. Im wyższy jest ten wskaźnik, tym większa jest płynność majątku, czyli możliwość zmiany na gotówkę, a tym samym możliwość zarobkowania oraz wypłacalności gospodarstwa rolnego [Tkaczuk, Dębniwska 2001]. Analiza tego wskaźnika dowodzi, że sytuacja najkorzystniej przedstawiała się w gospodarstwach obszarowo największych.

Tabela 1

Wartość środków trwałych i obrotowych w objętych badaniami gospodarstwach (tys. zł)

Rodzaj środka trwałego	Grupy obszarowe gospodarstw (ha UR)			
	do 15	15,1-30	30,1-45	pow. 45
Wartość ziemi	70,16	170,33	214,56	173,93
Wartość budynków mieszkalnych	89,64	115,05	145,71	164,56
Wartość budynków gospodarczych	189,05	353,27	481,28	318,57
Wartość innych budynków	15,64	23,01	33,53	94,22
Wartość ciągników i maszyn	75,64	106,23	129,33	146,28
Stado podstawowe	5,88	14,53	25,09	29,57
Wartość wszystkich środków trwałych	446,01	782,42	1029,51	926,20
Wartość środków obrotowych	64,03	142,15	264,52	302,68
Wskaźnik ogólnego stopnia płynności	14,35	18,16	25,69	32,68
Wskaźnik bonitacji gleb	0,64	0,47	0,43	0,35

Źródło: Badania własne.

Efektom zaangażowania zasobów gospodarstw oraz ponoszenia nakładów jest osiągnięcie określonej produkcji rolniczej. W badanych gospodarstwach wartość produkcji końcowej liczonej na gospodarstwo rolne zwiększała się wraz ze wzrostem powierzchni UR. Inaczej sytuacja przedstawiała się w przypadku tej kategorii produkcji liczonej na 1 ha UR. Jej wartość w grupie gospodarstw dużych nie była największa (tabela 2).

W badanych gospodarstwach do powierzchni gospodarstw odnoszono także wartość produkcji towarowej. Zależność między wielkością produkcji towarowej, a powierzchnią gospodarstw była podobna do występującej poprzednio. Na ogół wartość produkcji towarowej brutto liczonej średnio na gospodarstwo zwiększała się ze wzrostem powierzchni UR gospodarstw (tabela 2). Najwyższą jej wartość osiągnęły gospodarstwa o powierzchni 30,1-45 ha UR. Nieco inaczej przedstawiała się wartość produkcji towarowej liczonej na jednostkę powierzch-

ni. Zaobserwowano spadek wartości produkcji towarowej w gospodarstwach obszarowo największych (pow. 45 ha UR).

Kategorią produkcji pomniejszoną wobec produkcji końcowej o wartość nakładów surowców z zakupu (rolniczych i nierolniczych), jest produkcja czysta brutto, a po odjęciu amortyzacji produkcja czysta netto. Obie kategorie są bardzo ważne, ponieważ podają wartość produkcji nowo wytworzonej, a nie przeniesionej ze zużytych surowców. Porównując wartość produkcji towarowej brutto na 1 ha UR z wartością produkcji czystej daje się zauważyć, że w grupie gospodarstw obszarowo najmniejszych (do 15 ha) wartość sprzedaży była mniejsza od wartości produkcji czystej. Świadczy to o wysokim samozaopatrzeniu rodzin rolniczych w tych gospodarstwach. W gospodarstwach o powierzchni powyżej 15 ha UR wartość produkcji towarowej była wyższa od produkcji czystej. Uzyskany poziom produkcji czystej nie potwierdza zależności które występowały w przypadku analizy poprzednich rodzajów produkcji. Jej wartość nie wzrastała ze wzrostem powierzchni objętych badaniami gospodarstw. Najwyższy jej poziom uzyskały gospodarstwa obszarowo najmniejsze.

Większa powierzchnia gospodarstwa nie zawsze sprzyjała też uzyskiwaniu lepszych wyników ekonomicznych. Podstawowym miernikiem oceny gospodarstwa jest dochód rolniczy będący źródłem dopływu środków pieniężnych do gospodarstwa. Poziom uzyskiwanego dochodu rolniczego jest pochodną osiągniętej produkcji i poniesionych nakładów oraz kosztów. Najwyższy dochód rolniczy liczony na gospodarstwo uzyskały gospodarstwa o powierzchni powyżej 45 ha UR.

Źródłem dochodów rodzin rolniczych, obok dochodu z działalności operacyjnej gospodarstwa, są dochody uzyskiwane z innych źródeł, nie mających związku z działalnością rolniczą, np. z pracy zarobkowej czy z ubezpieczenia społecznego. Wraz z dochodem rolniczym składają się one na dochód osobisty rolnika i jego rodziny. Dochód osobisty z kolei jest źródłem finansowania spożycia oraz akumulacji [Klepacki 1997]. Uzyskane dochody osobiste liczone na 1 ha UR badanych gospodarstw wykazują podobne zależności jak w przypadku poprzednich analiz. Tutaj najkorzystniej sytuacja przedstawiała się w gospodarstwach obszarowo najmniejszych. W dwóch grupach obszarowych gospodarstw objętych badaniami, o powierzchni 15,1-30 oraz 30,1-45 ha UR, zaobserwowano wzrost wartości dochodu osobistego wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa. Sytuacja w zakresie dochodu osobistego przedstawiała się mniej korzystnie w grupie gospodarstw obszarowo największych. Dochód osobisty jest kategorią wyznaczającą standard ekonomiczny rodziny rolniczej, gdyż jego wielkość określa poziom konsumpcji oraz akumulacji, która z kolei warunkuje przyrost posiadanego majątku. Proporcje podziału dochodu osobistego na spożycie i akumulację mają istotny wpływ na przebieg procesu produkcji w rolnictwie, a są wypadkową decyzji podejmowanych przez rolników. Im wyższe są dochody osobiste rolników, tym większe szanse na przeznaczenie znacznej ich części na

zwiększenie potencjału produkcyjnego, a więc na rozwój gospodarstwa. Dochód osobisty może być podzielony na akumulację i spożycie. Dodatnia akumulacja oznacza przyrost wartości majątku, natomiast ujemna na jego zmniejszenie (dekapitalizację zasobów majątkowych). W momencie wystąpienia akumulacji ujemnej można mówić o tzw. przejadaniu majątku [Kozuch 1997]. Akumulacja znajduje swe odzwierciedlenie w inwestowaniu, które świadczy pośrednio o sile ekonomicznej gospodarstwa. Dowodzi bowiem, że dane gospodarstwo powiększa swoje środki trwałe poprzez inwestycje, które z kolei zwiększają jego potencjał w przyszłości.

Tabela 2

Wyniki ekonomiczne w badanych gospodarstwach w 2001 roku (tys. zł)

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe gospodarstw (ha UR)			
	do 15	15,1-30	30,1-45	pow. 45
Produkcja końcowa na 1 ha UR	2,94	3,57	4,39	3,54
Produkcja końcowa średnio na gospodarstwo	37,75	79,49	164,60	214,20
Produkcja towarowa na 1 ha UR	2,81	3,47	4,33	3,44
Produkcja towarowa średnio na gospodarstwo	36,03	77,58	162,20	212,10
Produkcja czysta na 1 ha UR	4,24	3,01	3,28	3,01
Produkcja czysta średnio na gospodarstwo	49,62	65,72	122,00	193,30
Dochód rolniczy średnio na gospodarstwo	3,86	2,64	2,78	2,78
Dochód rolniczy na 1 ha UR	44,68	57,12	103,70	180,50
Dochód osobisty średnio na gospodarstwo	3,67	2,08	2,62	2,47
Dochód osobisty na 1 ha UR	42,27	45,83	97,13	156,40

Źródło: Badania własne (dane ze 100 gospodarstw).

Bardzo interesującym problemem było zbadanie łącznego wpływu majątku trwałego na wskaźniki kondycji objętych badaniami gospodarstw. W tym celu posłużono się metodą analizy regresji wielokrotnej. Za zmienne zależne przyjmowano kolejno poszczególne wskaźniki kondycji gospodarstw. Zbiorem zmiennych niezależnych były środki trwałe analizowanych gospodarstw rolnych.

Łączny wpływ zmiennych opisujących na produkcję końcową był istotny (p,05) tylko w przypadku gospodarstw o powierzchni do 15 ha oraz 15,1-30 ha UR (tabela 3). Wzrost majątku trwałego o 1 tys. zł przy założeniu niezmienności pozostałych cech powodował wzrosty produkcji towarowej o 4 zł. na 1 ha UR w grupie gospodarstw obszarowo najmniejszych. Ponadto istotny wpływ majątku trwałego na produkcję końcową odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 15,1-30 ha UR. W przypadku analizy wpływu cech opisujących na produkcję końcową w tej grupie gospodarstw istotne okazały się stado podstawowe, ciągniki i maszyny oraz ziemia. Wzrost wartości stada podstawowego o 1 tys. zł przy założeniu niezmienności pozostałych cech powodował wzrost produkcji

końcowej o 71 zł na 1 ha UR. Dla grupy badanych gospodarstw wzrost wartości ciągników i maszyn powodował wzrost wartości produkcji końcowej o 13 zł na 1 ha UR, a wzrost wartości ziemi o 1 tys. zł wzrost produkcji końcowej o 7 zł na 1 ha UR. Silny wpływ stada podstawowego na wartość produkcji końcowej uwidocznił się w grupie gospodarstw o powierzchni 30,1-45 ha UR. Wzrost wartości stada podstawowego powodował wzrost produkcji końcowej o 175 zł na 1 ha UR.

W przypadku produkcji towarowej najbardziej istotne okazały się trzy opisujące ją zmienne. Pierwszą zmienną było stado obrotowe, drugą ciągniki i maszyny, a trzecią ziemia. Łączny wpływ zmiennych opisujących na produkcję towarową był istotny ($p < 0,05$) tylko dla gospodarstw o powierzchni do 15 ha oraz 15,1-30 ha UR. Wzrost majątku obrotowego o 1 tys. zł przy założeniu niezmienności pozostałych cech powodował wzrosty produkcji towarowej o 4 zł. na 1 ha UR w grupie gospodarstw obszarowo najmniejszych.

Na podstawie analizy produkcji czystej, stwierdzono, że istotne okazały się dwie zmienne: ciągniki i maszyny oraz stado podstawowe. Wzrost wartości ciągników i maszyn o 1 tys. zł, przy założeniu niezmienności pozostałych cech, powodował wzrost wartości produkcji czystej o 18 zł na 1 ha UR w grupie gospodarstw o powierzchni 15,1-30 ha UR. Natomiast wzrost wartości stada podstawowego o 1 tys. zł, przy założeniu niezmienności pozostałych cech, powodował wzrost wartości czystej o 159 zł na 1 ha UR w grupie gospodarstw o powierzchni 30,1-45 oraz o 55 zł na 1 ha UR w grupie gospodarstw największych.

W przypadku dochodu rolniczego wzrost wartości stada podstawowego o 1 tys. zł powodował wzrost dochodu rolniczego o 168 zł na 1 ha UR w grupie gospodarstw o powierzchni 30,1-45 ha oraz o 65 zł na 1 ha UR w grupie gospodarstw największych.

Na podstawie analizy informacji zebranych w tabeli 3 zauważono, że łączny wpływ majątku trwałego na wyniki ekonomiczne nie był istotny w przypadku dochodu osobistego, chociaż istotnie oddziaływały tu wybrane składniki majątku trwałego. W przypadku gospodarstw o powierzchni 30,1-45 ha UR istotne okazało się stado podstawowe, powodujące wzrost dochodu osobistego o 161 zł na 1 ha UR. Analizowana zmienna oddziaływała także istotnie na poziom dochodu osobistego w grupie gospodarstw obszarowo największych powodując wzrost dochodu osobistego o 76 zł na 1 ha UR.

Tabela 3

Wpływ majątku trwałego na wyniki ekonomiczne badanych gospodarstw
(wyniki regresji wielorakiej)

Grupy gospodarstw	Ziemia x_1	Budynki mieszkalne x_2	Budynki gospodarcze x_3	Ciągniki maszyny x_4	Stado podstawowe x_5	Środki trwałe x_6	Poziom istotności p
y=produkcja końcowa-y₁							
do 15	0,013	0,010	0,005	0,002	0,146	0,004	0,016
15,1-30	0,007	0,005	0,000	0,013	0,071	0,003	0,000
30,1-45	-0,005	0,002	0,001	-0,014	0,175	0,000	0,535
pow. 45	-0,008	0,012	0,001	0,000	0,049	0,000	0,771
y=produkcja towarowa-y₂							
do 15	0,013	0,009	0,005	0,008	0,133	0,004	0,017
15,1-30	0,007	0,005	0,000	0,012	0,070	0,003	0,000
30,1-45	0,000	0,002	0,001	-0,014	0,176	0,000	0,547
pow. 45	-0,008	0,012	0,001	-0,006	0,049	0,000	0,781
y=produkcja czysta-y₃							
do 15	-0,026	-0,044	0,003	-0,001	-0,289	0,000	0,989
15,1-30	0,008	0,000	-0,001	0,018	0,086	0,002	0,057
30,1-45	-0,006	0,006	-0,000	-0,002	0,159	-0,000	0,824
pow. 45	-0,009	0,015	0,001	-0,011	0,055	0,001	0,753
y=dochód rolniczy-y₄							
do 15	-0,030	-0,045	0,004	-0,002	-0,312	0,000	0,993
15,1-30	0,008	0,000	-0,001	0,016	0,073	0,001	0,081
30,1-45	-0,006	0,003	0,000	-0,005	0,168	0,000	0,648
pow. 45	-0,009	0,016	0,001	-0,012	0,065	0,000	0,873
y=dochód osobisty-y₅							
do 15	-0,029	-0,047	0,004	-0,004	-0,303	0,000	0,981
15,1-30	0,004	0,002	-0,000	0,002	0,021	0,000	0,600
30,1-45	-0,005	0,002	0,000	-0,004	0,161	0,000	0,605
pow. 45	-0,008	0,018	0,003	-0,016	0,076	0,000	0,949

Istotność współczynników korelacji weryfikowano testem t-Studenta. Ocena istotności $p=0,05$.

Źródło: Badania własne (dane ze 100 gospodarstw).

4. Podsumowanie i wnioski

Badane gospodarstwa są większe i ekonomicznie silniejsze od przeciętnych gospodarstw rodzinnych w Polsce, dlatego prezentowane wyniki nie upoważniają do bezpośredniego ich przeniesienia na całą populację gospodarstw rolniczych

w kraju. Odzwierciedlają one jednak wyniki produkcyjno-ekonomiczne potencjalnie rozwojowych gospodarstw w województwie podlaskim.

Na podstawie przeprowadzonych badań można postawić następujące wnioski:

1. Istnieje współzależność między majątkiem trwałym, a wynikami produkcyjnymi gospodarstw. Lepsze wyposażenie w środki trwałe sprzyjało osiągnięciu wyższego poziomu produkcji końcowej i towarowej. Zależność tą uwidoczniała analiza regresji wielorakiej w grupie gospodarstw obszarowo najmniejszych (do 15 ha UR) oraz w grupie gospodarstw o powierzchni 15,1-30 ha UR.
2. Analiza związków między wyposażeniem gospodarstw w środki trwałe, a wynikami ekonomicznymi wskazuje, że mogą istnieć granice zwiększenia wyposażenia w środki trwałe. Tendencja ta uwidoczniała się w przypadku analizy produkcji końcowej i towarowej w grupie gospodarstw o powierzchni 30,1-45 ha UR oraz powyżej 45 ha UR. Można przypuszczać, że przyczyną zwiększania produkcji mogły być pasze pochodzące z zakupu.
3. W objętych badaniami gospodarstwach tylko dwie zmienne: stado podstawowe oraz ciągniki i maszyny powodowały wzrost wszystkich wyników ekonomicznych. Zmienna x_1 (ziemia) oddziaływała istotnie na poziom produkcji końcowej i towarowej w przypadku gospodarstw o powierzchni 15,1-30 ha UR. Ziemia i budynki gospodarcze nie oddziaływały istotnie na wyniki ekonomiczne w grupie gospodarstw największych, ponieważ ich wartość i jakość była stosunkowo niska. Pomimo tego gospodarstwa te zapewniały odpowiednią wielkość produkcji. W tym celu wykorzystywały w większym zakresie środki obrotowe.

LITERATURA

1. Klepacki B. (1997): Produkcyjne i ekonomiczne przystosowania gospodarstw prywatnych do zmian warunków gospodarowania. Organizacja gospodarstw i produkcji rolnej. Wyd. SGGW, Warszawa.
2. Kożuch A. (1997): Analiza finansowa gospodarstwa rodzinnego. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 3, Wyd. KCDRRiOW Oddział Poznań, s. 82-94.
3. Mańko S. (1995): Analiza finansowa gospodarstwa rolniczego. FAPA-ARMA, Warszawa.
4. Tkaczuk M. (2000): Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach konkurencji. [w:] Zarządzanie kapitałem obrotowym w przedsiębiorstwie. T. I. Wyd. UWM, Olsztyn, s. 141-149.
5. Tkaczuk M., Dębiewska M. (2001): Ekonomiczna ocena działalności przedsiębiorstwa. Wyd. SQL Olsztyn, s. 20-26.

PIOTR BÓRAWSKI, ANETA BEŁDYCKA-BÓRAWSKA
WPLYW MAJĄTKU TRWAŁEGO NA WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW
ROLNYCH NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

STRESZCZENIE

Celem pracy było przedstawienie wpływu majątku trwałego na wyniki ekonomiczne gospodarstw rolnych. W pracy przedstawiono zróżnicowanie wartości majątku trwałego badanych gospodarstw w zależności od powierzchni gospodarstwa. Badania potwierdziły wzrost efektów ekonomicznych wraz ze wzrostem wartości majątku trwałego, wzrostem powierzchni gospodarstwa.

PIOTR BÓRAWSKI, ANETA BEŁDYCKA-BÓRAWSKA
THE IMPACT OF FIXED ASSETS ON FARMS ECONOMIC RESULTS
ON THE BASIS OF PODLASKIE VOIVODESHIP

STRESZCZENIE

The aim of the paper was to present the impact of fixed assets on farms economic results. Authors presented differentiation of fixed assets according to the change of farms area. The survey proved the increase of fixed assets according to the increase of farms area.